

**КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫНЫН ЖОГОРКУ СОТУНУН
КОНСТИТУЦИЯЛЫК ПАЛАТАСЫНЫН СУДЬЯЛАР КОЛЛЕГИЯСЫНЫН
АНЫКТАМАСЫ**

Кутман Медетбекович Медетбековдун кайрылуусун өндүрүшкө
кабыл алуудан баш тартуу жөнүндө

2021-жылдын 24-февралы

Бишкек шаары

Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасынын судьялар коллегиясынын төмөнкү курамы: М.Р. Бобукеева, Л.П. Жумабаев, М.Ш. Касымалиев, катчы С.А. Джалгокпаеванын катышуусунда Кутман Медетбекович Медетбековдун кайрылуусун карап чыгып, төмөнкүлөрдү

Т А П Т Ы:

Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасына 2021-жылдын 15-январында К.М. Медетбековдун Кыргыз Республикасынын Жазык-процесстик кодексинин 136-беренесинин 2-бөлүгү, 140-беренесинин 3-бөлүгү Кыргыз Республикасынын Конституциясынын 20-беренесинин 5-бөлүгүнүн 7-пунктуна карама-каршы келет деп таануу жөнүндө өтүнүчү келип түшкөн.

Арыз берүүчүнүн айтымында, Н. Эрмаматовдун иши боюнча өндүрүш, кылмыш окуясы болбогондуктан, кыскартылып, соттун бардык инстанцияларынын ага карата актоо өкүмдөрү чыккан жана күчүндө калтырылган.

2020-жылдын 12-мартында Ош шаардык сотунун токтому менен Н. Эрмаматовдун реабилитациялоо укугун таануу менен жазык куугунтугунун негизинде келтирилген материалдык залалдын жана моралдык зыяндын ордун толтуруу жөнүндөгү арызы канааттандырылган.

Кайрылуу субъектиси Ош областтык соту Кыргыз Республикасынын Жазык-процесстик кодексинин 140-беренесинин 3-бөлүгүнө таянып, реабилитациялоо укугун таануу мөөнөтү өтүп кеткен деген жүйөнү келтирип, өзүнүн 2020-жылдын 15-июнундагы аныктамасы менен Ош шаардык сотунун аталган токтомун жокко чыгарган жана ал даттанууга жатпайт деп көрсөткөндүгүн белгилейт.

Мындан тышкары, арыздануучу Кыргыз Республикасынын Жазык-процесстик кодексинин 136-беренесинин 2-бөлүгүндө залалдын ордун толтуруу үчүн 6 айлык мөөнөт, ал эми ушул эле Кодекстин 140-беренесинин 3-бөлүгүндө кабарлама алган учурдан тартып 6 айдын ичинде гана реабилитациялоо укугун таануу жөнүндө кайрылуу мүмкүнчүлүгү каралып, жарандардын Конституция тарабынан кепилденген жана чектелүүгө жатпай турган укуктарын чектеп койгон деп эсептейт. Себеби Кыргыз Республикасынын Конституциясынын 20-беренесинин 5-бөлүгүнүн 7-пунктунда кызматтык милдеттерди аткаруу учурунда мамлекеттик бийликтин, жергиликтүү өз алдынча башкаруу органдарынын жана алардын кызмат адамдарынын мыйзамсыз иш-аракеттери менен келтирилген зыяндын ордун мамлекеттен толтуртуп алуу эч чектелүүгө тийиш эмес деп көрсөтүлгөн.

Ошондой эле, К.М. Медетбеков Кыргыз Республикасынын Конституциясынын 6-беренесинин 3-бөлүгүнө ылайык Кыргыз Республикасынын укук системасынын ажыралгыс бөлүгү болуп саналган айрым бир эл аралык келишимдерге шилтеме жасаган. Алсак, ал Адам укуктары боюнча жалпы декларациянын 8-беренесине ылайык ар бир адам Конституцияда көрсөтүлгөн укуктары бузулган учурда улуттук сот аркылуу бузулган укуктарын калыбына келтирүүгө укуктуу, ал эми Жарандык жана саясий укуктар жөнүндө Эл аралык пактынын 9-беренесинин 5-пунктунда мыйзамсыз түрдө камалган же кайтарууга алынган ар бир адам арыздануу күчүнө ээ болгон компенсацияга акысы бар деп белгиленгендигин көрсөткөн.

Жогоруда баяндалгандардын негизинде, кайрылуу субъектиси талашылып жаткан ченемдерди Кыргыз Республикасынын Конституциясына карама-каршы келет деп табууну суранат.

Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасынын судьялар коллегиясы кайрылууну изилдеп чыгып, "Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасы жөнүндө" конституциялык Мыйзамдын 28-беренесинин 2-бөлүгүнүн негизинде текшерүүнү жүргүзгөн судья М.Р. Бобукееванын маалыматын угуп, төмөнкү тыянакка келди.

Кыргыз Республикасынын Конституциясынын 97-беренесинин 7-бөлүгүнө ылайык Конституция тарабынан таанылган укуктар жана эркиндиктер алар тарабынан бузулуп жатат деп эсептелсе ар бир адам мыйзамдын жана башка ченемдик укуктук актыларынын конституциялуулугун талашууга укуктуу. Бул конституциялык орнотмодон жарандардын жана башка жеке, юридикалык жактардын мыйзамдар жана башка ченемдик укуктук актылар менен Кыргыз Республикасынын Конституциясынын экинчи бөлүмү менен каралган адамдын жана жарандын укуктары менен эркиндиктери бузулган же бузула турган учурда, Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасына кайрылуу укугу пайда болору келип чыгат.

Кыргыз Республикасынын Конституциясынын 39-беренесине ылайык ар ким мамлекеттик бийликтин, жергиликтүү өз алдынча башкаруу органдарынын жана алардын кызмат адамдарынын кызматтык милдеттерин аткаруудагы мыйзамсыз аракеттери аркылуу келтирген зыяндын ордун толтуруп алууга укуктуу деп белгиленген. Ал эми мыйзамсыз же негизсиз түрдө жазык куугунтугуна алынган адамдын укуктарын жана эркиндиктерин калыбына келтирүү жана ага келтирилген материалдык залалдын жана (же) моралдык зыяндын ордун толтуруу тартиби Кыргыз Республикасынын Жазык-процесстик кодексинде реабилитация деп белгиленген (5-беренесинин 33-пункту).

Аталган Кодекстин 134-беренесинин 1-пунктунан реабилитациялоо укугу өзүнө мүлктүк залалдын ордун толтуруу укугун, моралдык зыяндын кесепеттерин жоюуну жана эмгектик, пенсиялык, турак жайлык жана башка укуктардын калыбына келтирилишин камтыгандыгы келип чыгат.

Ошол эле Кодекстин 140-беренеси менен талаптарды коюунун мөөнөттөрү орнотулган. Алсак, мүлктүк залалдардын ордун толтуруу үчүн акчалай төлөөлөрдү жүргүзүү жөнүндө талаптар мындай төлөөлөрдү жүргүзүү жөнүндө токтом алынган учурдан тартып 3 жылдын ичинде жасалышы мүмкүн болсо, келтирилген моралдык зыян үчүн акчалай төлөөлөрдү жүргүзүү жөнүндө талаптарды коюунун мөөнөтү деги эле чектелген эмес.

Ал эми башка укуктарды, тактап айтканда эмгектик, пенсиялык, турак жайлык жана башка укуктарды калыбына келтирүү жөнүндө талаптар тиешелүү тартипте түшүндүргөн кабарлама алынган учурдан тартып алты айдын ичинде коюлушу мүмкүн.

Ошондуктан, кайрылуу субъектисинин талашылып жаткан ченемдер боюнча жалпы юрисдикциядагы соттор тарабынан чыгарылган соттук актыларды жүйө катары келтириши, талашылып жаткан ченемдердин конституциялуу эместигин далилдөөчү укуктук негиздеме катары эсептелинуүгө жатпайт жана алардын маңызын жана мазмунун туура эмес түшүнүүнүн кесепетинен келип чыккан. Ошондой эле, сот адилеттигинин башка соттор тарабынан ишке ашыруу тажрыйбасындагы конкреттүү иштер боюнча талаштарды кароо "Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасы жөнүндө" конституциялык мыйзамына ылайык Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасынын ыйгарым укуктарына кирбейт.

Мындан тышкары, кайрылуучунун талашылып жаткан ченемдери Кыргыз Республикасынын Конституциясынын 20-беренесинин 5-бөлүгүнүн 7-пунктусу менен эч чектелүүгө жатпаган кызматтык милдеттерди аткаруу учурунда мамлекеттик бийликтин, жергиликтүү өз алдынча башкаруу

органдарынын жана алардын кызмат адамдарынын мыйзамсыз иш-аракеттери менен келтирилген зыяндын ордун мамлекеттен толтуртуп алуу укугун чектейт деген жүйөсү негизсиз, себеби аталган Кодекстин 140-беренесинин 4-бөлүгүнө ылайык тиешелүү талаптарды коюунун мөөнөттөрү жүйөлүү себептер боюнча өтүп кеткен учурда, алар ишке тиешеси бар адамдардын арызы боюнча алгачкы текшерүү органынын ыйгарым укуктуу кызмат адамы, тергөөчү, прокурор же сот тарабынан калыбына келтирилиши мүмкүн деп белгиленген.

"Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасы жөнүндө" конституциялык Мыйзамдын 24-беренесинин 2-бөлүгүнө ылайык, ишти конституциялык сот өндүрүшүнүн алкагында кароого мыйзамдын, башка ченемдик укуктук актынын, Кыргыз Республикасы үчүн күчүнө кире элек эл аралык келишимдин же Конституцияга өзгөртүүлөр тууралуу мыйзамдын долбоорунун Конституцияга ылайык келүүсү жөнүндөгү маселеде күмөндүүлүктүн пайда болуусу негиз болуп эсептелет.

Ал эми жогоруда аталган конституциялык Мыйзамдын 28-беренесинин 3-бөлүгүнүн 1-пунктуна ылайык, эгерде кайрылуу таризи жана мазмуну боюнча аталган конституциялык Мыйзамдын талаптарына ылайык келбесе, судьялар коллегиясы кайрылууну өндүрүшкө кабыл алуудан баш тартат.

Жогоруда аталган тыянактардын негизинде, "Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасы жөнүндө" конституциялык Мыйзамдын 28-беренесинин 2-бөлүгүн, 3-бөлүгүнүн 1-пунктун жетекчиликке алып, Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасынын судьялар коллегиясы

А Н Ы К Т А Д Ы:

1. Кутман Медетбекович Медетбековдун өтүнүчү өндүрүшкө кабыл алуудан баш тартылсын.

2. Келтирилген өтүнүч жана ага тиркелген материалдар арыз берүүчүгө кайтарылып берилсин.

3. Аныктама Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасына даттанылышы мүмкүн.

Судьялар коллегиясы:

М.Р. Бобукеева

Л.П. Жумабаев

М.Ш. Касымалиев